

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

יום ראשון, ה' בשבט 21.01.18

סומן : כ-61-3551

לכבוד,

גב' דינה זילבר, עו"ד

משנה ליועץ המשפטי לממשלה

משרד המשפטים

נכבדתי שלום רב,

הנדון : בקשה לקיום פגישה בנוגע לחברת שראל

סימוכין : מכתבנו ליועמי"ש לממשלה ולחשבת הכללית מיום 03.07.16

מכתבנו למשנה ליועמי"ש מיום 28.07.16, ומיום 01.09.16

מכתבנו לשר הבריאות ומנכ"ל משרד הבריאות מיום 01.09.16

מכתבנו לחשבת הכללית מיום 09.10.16

מכתבנו למנכ"ל משרד וליועמי"ש משרד הבריאות מיום 13.10.16

מכתבנו למשנה ליועמי"ש, החשב הכללי ומנכ"ל משרד הבריאות מיום 29.11.17

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן: "התנועה") הרינו פונים אליך בבקשה לקיום פגישה בנוגע לבסיס החוקי מכוחו ניתן פטור ממכרז בהתקשרות עם חברת שראל, כמפורט כדלקמן:

1. מזה כעשור אנו עוקבים אחר משרד הבריאות, קופות החולים ובתי החולים בהתקשרותם עם חברת שראל, במטרה למצוא את הבסיס החוקי מכוחו ההתקשרויות עם החברה – בהיקף מיליארדי שקלים – נעשות בפטור ממכרז.
2. כך, לקראת מועד חידוש הפטור בדצמבר 2016, התרענו על כך שהתנאים בתקנה 3(4)(ב)(3) לתקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993, מכוחה מוארך הפטור, אינם מתקיימים ולכן הפטור איננו חוקי.
3. זאת, ראשית, משום שתנאי ההתקשרות אינם זהים להתקשרות קודמת כעולה, בין היתר, מהעובדה שהיקף הפטור הנוכחי עומד על למעלה מ-4 מיליארד ₪ בעוד הפטור הקודם עמד על כ-1.5 מיליארד ₪ ומהעובדה שקיים שוני מהותי בין ההתקשרויות; ושנית, נוכח ספקות כבדים באשר למידת יעילותה של החברה, כעולה ממספר מחקרים שנעשו לאורך השנים. העדר שיתוף הפעולה של החברה עם מוסדות המדינה, מצביע אף על העדר הצדקה למתן פטור.
4. להרחבה בכל הנוגע לאי חוקיות מתן הפטור, ראי מכתבנו ליועץ המשפטי לממשלה ולחשבת הכללית במשרד האוצר מיום 03.07.16 (מצ"ב כנספח א').
5. מבלי לגרוע מטענה זו, ומשום שחלק מרכיבי הפטור שניתנו לחברה בדצמבר 2016, בהיקף של כ-1.2 מיליארד ₪, הותנו בעמידה ביעדים מוגדרים – שלחנו ביום 29.11.17 מכתב

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

- נוסף, המבקש לבחון האם משרד הבריאות, קופות החולים ובתי החולים עמדו בתנאי הפטור הנוכחי (מצ"ב כנספת ב').
6. ברי כי הנהנים מהפטור, ובראשם משרד הבריאות, נדרשים לפעול על פי תנאיו, ואם לא כן הרי שפעולתם הינה בניגוד לדין.
7. בשולי הדברים, נציין כי אמנם משרד הבריאות הצביע בהתייחסותו מיום 31.12.17 למכתבנו, על כך שנעשים צעדי התייעלות ובקרה. למותר לציין כי הגם שצעדים כאלו, ככל שאכן מקודמים, הם מבורכים כשלעצמם – אין בהם כדי לתת כל מענה להעדר הבסיס החוקי מכוחו הם פועלים.
8. לא למותר לציין כי לצערנו כל מכתבנו בנדון שנשלחו לרשויות המוסמכות לא זכו למענה ענייני.
9. לאור האמור, נודה על קביעת פגישה בהקדם האפשרי, להצגת הנושא בפניך, על מנת לנסות ולמצוא פתרונות שיהיה בהם כדי ליתר פניה לערכאות שיפוטיות בנושא.

נילי אבן-חן, עו"ד
מנהלת מחלקת כלכלה ומחקר

בכבוד רב,
יוני ז'ורנו
מחלקת כלכלה ומחקר

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

מחלקת משפט

תאריך: כ"ז סיון, תשע"ו 3/7/2016

סומן: כ-60-3551

גב' מיכל עבאדי-בויאנג'ו
התשבת הכללית
משרד האוצר
ירושלים

לכבוד
מר אביחי מנדלבלית
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
ירושלים

נכבדי שלום רב,

הנדון: דרישה להימנע מהארכה נוספת של הפטור ממכרז

להתקשרות עם חברת "שאל" אשר מוארך, שלא כדין,

מזה קרוב לעשרים שנה

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן: "התנועה") הריני לפנות אליך כדלקמן:

התנועה קוראת שלא לאפשר הארכה נוספת של הפטור ממכרז להתקשרות עם חברת "שאל" – פתרונות לוגיסטיים ומוצרים לרפואה מתקדמת" בע"מ (להלן: "חברת שאל" או "החברה"), אשר מוענק למשרד הבריאות מזה קרוב לעשרים שנה, שלא כדין. הענקת פטור ממכרז, הינה בגדר החריג לכלל לפיו על כל התקשרויות המדינה חלה חובת קיום מכרז ציבורי. בהתאם לכך, ברי כי הארכת פטור שכזה, צריכה להיעשות במשורה ובהתאם לתנאים הקבועים בדין.

ההתקשרות עם חברת שאל אינה עומדת בתנאים שנקבעו בדין, בהיותה בלתי יעילה ושונה באופן מהותי מההתקשרות המקורית אשר סוכמה עמה. לא זו אף זו, העדר שיתוף הפעולה של חברת שאל עם מחלכי הפיקוח והביקורת של המדינה, וזאת בניגוד לחמור להסכם עליו התמה בשנת 2010, מצדיקים אף הם אי-הענקת "זביון" בדמות הארכת הפטור ממכרז. אין לאפשר למונופול לסחוט את רשויות המדינה, תוך קיפוח בריאות הציבור וקופת המדינה.

א. עיקרי הדברים

1. חברת שאל הוקמה מכוח שתי החלטות ממשלה, אשר התקבלו בשנים 1992 ו-1993, נוכח הצורך לחולל שינוי במערך הרכש של הציוד הרפואי, אשר עד לאותו מועד נוהל ביחידה פנימית במשרד הבריאות.

2. מזה כעשור, מתרעה התנועה אודות התנהלות הנפסדת של חברת "שאל", בפרט ביחס להעדר השקיפות בו פועלת החברה ולחוסר שיתוף הפעולה שלה עם רשויות המדינה.

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The.Movement for Quality Government in Israel. الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل.

3. יתר על כן, מזה תקופה ארוכה, גורמים ממשלתיים שונים מתריעים כי החברה מתנהלת בחוסר יעילות, ואינה מנצלת את מעמדה הריכוזי על מנת לייעל, ובעיקר להוזיל, את הרכש למערך הבריאות הציבורי. בהתאם לכך, עוד בשנת 2006 הוצעו רעיונות לעריכת רפורמה בתחום.
4. יחד עם זאת, ולמרות הביקורת אשר מועלית בכל הנוגע להתנהלותה של החברה, לאורך השנים המשיך החשב הכללי לאשר את הארכת הפטור להתקשרות עם ישראל, בתמיכת (שלא לומר אילוץ) משרד הבריאות.
5. בין השנים 2007 ל-2009 נעשה ניסיון לגבש מערך הסכמות חדש עם החברה, אשר עתיד היה לחולל שינוי של ממש בעבודה עמה. פירותיו של משא ומתן זה עוגנו במסגרת הסכם חדש, אשר נחתם עם החברה בשנת 2010. למרות זאת, וכפי שיוסבר בהמשך, אף הסכם זה לא הביא לשינוי במידת שיתוף הפעולה של החברה עם רשויות המדינה.
6. בשנת 2014 מינתה החשבת הכללית, גבי מיכל עבאדי-בויאנג'יו, ועדה לבחינת מערך הרכש למשרד הבריאות, בין השאר, לצורך שקילת האפשרות שלא להאריך את הפטור ממכרז. כפי שצוין במפורש בדוח הוועדה, ועדה זו נתקלה בחוסר שיתוף פעולה מצד חברת ישראל, דבר אשר הקשה באופן משמעותי על עבודת הוועדה.
7. למרות העובדות שתוסר שיתוף הפעולה מהווה הפרת של ההסכם משנת 2010. ולמרות התנהלותה המזלזלת של החברה, החשבת הכללית ממשיכה להאריך את הפטור ממכרז וזאת מחשש עלום שאי-הארכת הפטור יביא לפגיעה במערכת הבריאות.
8. התנועה קוראת לחשבת הכללית לפעול בהתאם למערך הדינים אליו היא כפופה ולא להאריך את הפטור ממכרז, שממילא מזה שנים מוארך בחטא. לחלופין, התנועה קוראת ליועץ המשפטי לממשלה להורות כי הארכת הפטור ממכרז להתקשרות עם חברת שואל אינה עומדת בהוראות הדין ומשכך, איננה חוקית.
9. יודגש כי התנועה ערה לכך שהחשבת הכללית סבורה אף היא כי הארכת הפטור נגועה בקשיים משמעותיים ומבקשת לברכה בכל הנוגע לפעילותה החשובה בנושא. אולם, לא ניתן להסכין עם התנהלותה של ישראל, ובייחוד לא ניתן להפוך את הוראות הדין לפלסטר; משעה שההתקשרות עם חברת ישראל אינה עומדת בתנאים שנקבעו בדין להארכת פטור ממכרז – כל הארכה נוספת של הפטור הינה בלתי חוקית בעליל.
10. למען הבהירות נציין כי בכל מקום שלא צוין אחרת, ההדגשות אינן במקור.

רחי יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

ב. רקע עובדתי – חברת "שראל" והפטור ממכרז

1. חברת שראל הוקמה בעקבות החלטת ממשלה מס' 2718 מיום 12.4.1992. בהחלטה זו אישרה הממשלה לתאגידי בתי-החולים "לייסד תאגיד לאספקת תרופות, תכשירים, ציוד רפואי, ציוד פונקציונאלי ומוצרים ושירותים מרכזיים הנחוצים לבתי החולים [...] אשר ירכוש עבורם, עבור גופים רפואיים ממשלתיים ועבור אחרים, מוצרים, ציוד ושירותים אלה".
  2. בהחלטת ממשלה עוקבת, מס' 1716, מיום 8.8.1993, הוחלט כי מניות התאגיד יוחזקו בידי עמותה ציבורית, תוך שנקבע כי "תקנון העמותה טעון אישור משרד האוצר ומשרד הבריאות וחבריה יהיו אישי ציבור".
  3. יוער, כי החלטות ממשלה אלו התקבלו על רקע תלונות בדבר מידת היעילות ואיכות השירות אשר סיפקה עד אותה שעה היחידה לשירותי אספקה במשרד הבריאות (להלן: "היחידה").
  4. בהתאם לאמור, "עמותת בתי חולים ציבוריים למען הציבור" (ע"ר) (להלן: "העמותה"), אשר הוקמה בשנת 1994, היא שמחזיקה בכל מניות חברת שראל (אשר נוסדה כשנה לאחר מכן, בשנת 1995). הוזה אומר, שראל היא חברה פרטית אשר מוחזקת בידי עמותה.¹
  5. במהלך השנים 1994 ו-1995, לטובת תחילת פעילותה של החברה, קיבלה העמותה סכום של 15 מליון ש"ח ממשרד האוצר, אשר הושקעו בחברת "שראל".
  6. כמו כן, ובהתאם להחלטות הממשלה המתוארות, בשנים הללו נחתם הסכם מסגרת בין הממשלה לחברה. לפי ההסכם, החל מיום 1.1.1995, כל התפקידים והמטלות שנוהלו ע"י שירותי האספקה במשרד הבריאות יועברו אל החברה, לתקופה של שלוש שנים.
- כמו כן, נקבעו בהסכם תנאי המעבר של עובדי היחידה לחברה וכן הוחלט כי בתמורה להעברת מלאי המוצרים והנכסים שהיו בידי היחידה עד למועד זה, החברה תקצה לטובת הממשלה, אגרות חוב בסך 20 מליון ש"ח.² יוער כי לפי פרסומים,³ במרוצת השנים החברה פרעה את התחייבויותיה לממשלת ישראל בגין אגרות החוב הללו.

¹ יוער כי לא ברור לתנועה מדוע נבחר מבנה תאגידי שכזה והאם הוא אכן מגשים את תכליותיו.
² מחלקת מידע ומחקר בכנסת, "ביטול הפטור מחובת מכרז למשרד הבריאות ולארבעה בתי-חולים ממשלתיים לרכישה מחברת שראל" 1 (2006) (להלן: "מחקר המממ"; ד"ר שלומי פריזט "בחינת רכש התרופות והציוד הרפואי במערכת הבריאות הממשלתית" 8 (אפריל 2016) (להלן: "דיוח פריזט").
³ ש.ס.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

7. יצוין כבר עתה, כי חלף פניות חוזרות ונשנות של התנועה לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, הסכם המסגרת הודון לא אותר, ועקבותיו נעלמו לאורך השנים. בהתאם לכך, לא ברור בהתאם לאיזה הסכם עוגנה ההתקשרות עם החברה בחלוף שלושת השנים שנקבעו בהסכם המסגרת המקורי.
  8. לצד הסכם זה, בשנת 1998 ניתן היתר לבתי חולים ולגופים ממשלתיים להתקשר עם החברה ללא מכרז. הסכם זה הוארך מזי תקופה, באישור החשב הכללי.⁴
  9. בשנת 2000, במסגרת הליך בקרה אשר ערך רשם העמותות, נמתחה ביקורת על התנהלות העמותה, תוך שעלתה האפשרות להביא לפירוק העמותה נוכח הכשלים שהתגלו בפעילותה.⁵ מספר שנים מאוחר יותר, בשנת 2005, פנו החשב הכללי וחשב משרד הבריאות אל רשם העמותות בבקשה למנות חוקר לעמותה. רשם העמותות נענה לבקשה זו ביום 7.8.05.
  10. בתגובה, פנתה העמותה לבית המשפט לביטול ההחלטה. כתוצאה מכך, הוסכם כי ימונה בודק (ולא חוקר) לעמותה וכי זו תשתף פעולה עמו ותעביר לידיו את כלל המסמכים הדרושים לשם השלמת הבדיקה.⁶
  11. במקביל, הסכימו נציגי משרד האוצר ומשרד הבריאות כי תוקם ועדה משותפת לבחינת הליך הרכש בבתי החולים הממשלתיים. לצורך כך, שכר החשב הכללי דאז, מר ירון זליכה, את שירותי חברת "עדילא" על מנת שזו תכין חוות דעת בנושא. דוח ביניים לעבודת החברה בנושא הוצג בספטמבר 2006, אולם דוח סופי להשלמת העבודה, מעולם לא פורסם.
  12. יוער, כי כבר בשלב זה, עלו טענות מצד אגף החשב הכללי לפיתח "כל נסיונות החשב הכללי ליצור מגנוני פיקוח ובקרה אפקטיביים על פעילות חברת שרא"ל נכשלו, בשל התנגדותה [...] חברת שרא"ל פועלת כמונופול בשוק רכש התרופות והציוד הרפואי של הממשלה, בלא פיקוח ובקרה מספקים".⁷
- בעקבות עמדה זו, ביקש החשב הכללי, עוד בשנת 2006, לבטל את הפטור ממכרז הניתן להתקשרות עם החברה – וזאת במספר שלבים, כמפורט במחקר מחלקת מידע ומחקר בכנסת בנושא.⁸
- ההיסטוריה מלמדת כי מהלך זה לא צלח, ולמרות רוחות השינוי, מוסד החשב הכללי אישר מידי תקופה את הפטור ממכרז.

⁴ שם.

⁵ פרוטוקול ישיבה מס' 72 של ועדת ביקורת המדינה, הכנסת ה-16, 10 (11.2.2004). (להלן: "פרוטוקול 2004").

⁶ מחקר המממ, לעיל הי"ש 2, בעמ' 3-4.

⁷ שם, בעמ' 4-5.

⁸ שם, בעמ' 2.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

13. לפי אותם הדיווחים, אף משרד הבריאות היה שותף לדעה כי יש צורך ביכולת פיקוח רבה יותר על הנעשה בחברת ישראל, וכי יש לחזק את הביקורת והשקיפות בתכרת.⁹
14. נוכח פרסום הנושא, ביום 13.3.2007 פנתה התנועה לרשם העמותות דאז, עו"ד ירון קידר, בבקשה כי יעביר לידיה את ממצאי תקירתו בנדון.
15. יוער כי לצד פנייה זו, ביום 5.6.2007, פנתה התנועה אף למנכ"ל משרד הבריאות דאז, פרופ' אבי ישראלי, על מנת לברר מדוע פעילותה של החברה אוגדה תחת עמותה, וכן בכדי לברר מהם מנגנוני הפיקוח והבקרה על פעילות העמותה.
16. בתשובתו מיום 27.6.2007, פירט מנכ"ל משרד הבריאות את מנגנוני הביקורת המופעלים על החברה ועל העמותה, תוך שציין כי "פעילות שרא"ל נבדקה גם על-ידי רשם העמותות ולמיטב ידיעתנו, נמצאה תקינה".
17. לאחר קבלת תשובה זו, ומשמכתבה מיום 13.3.2007 לא זכה למענה, פנתה התנועה בשנית, ביום 20.11.08 לרשם העמותות דאז, עו"ד אלון בכר, בדרישה כי ישיב למכתבה, תוך שיתייחס לעמדת מנכ"ל משרד הבריאות כפי שבאה לידי ביטוי במכתבו. לצד זאת, פנתה התנועה ביום זה אף לחשב הכללי דאז, מר שוקי אורן, לבירור סוגיית איוש מקום משרד האוצר בדירקטוריון החברה.
18. ביום 10.11.2008 השיבה סגנית בכירה לחשב הכללי, רו"ח סיגלית סייג, שהחשב הכללי סבור כי "יש מקום לשפר את הכלים העומדים כיום להבטחת הפיקוח והבקרה הנזכרים במכתבך (מכתב התנועה – נוסף ע"י הח"מ), וכן עניינים נוספים הנוגעים למערכת היחסים שבין החברה לבין הממשלה. משכך, המדינה מנהלת בימים אלה משא ומתן עם החברה, אשר נועד להבטיח בין היתר, את הגברתם של מנגנוני הפיקוח והבקרה כאמור".
- עוד צוין במכתב כי "בכוונתנו לעגן את התנאים ואת מנגנוני הפיקוח והבקרה במסגרת הסכם שייחתם בין המדינה לבין החברה, ולאחר החתימה על ההסכם האמור – לפעול ליישומם המלא".
19. ביום 10.12.2008 השיב רשם העמותות לפניית התנועה, תוך שציין כי "ר"ח החשבון בדק את העמותה במשך תקופה ארוכה, עקב שיתוף פעולה חלקי מצד חברת ישראל, והתנגדות להעברת מסמכים שונים שהתבקשו, על אף ניסיונות של גורמים מטעם העמותה לעזור בכך."

⁹ שם, בעמ' 5.

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים : ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל : 02-5000073 פקס : 02-5000076
شارح يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل : ص. ب. 4207، القدس 91043 * هاتف : 02-5000073 فاكس : 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

יחד עם זאת, ולמרות שלמעשה תשובתו מצביעה על כך ששראל הפרה את התחייבותה בפני בית המשפט, ציין הרשם כי "לאור השינויים בהנהלת שראל ופעולות שנעשו ע"י משרד האוצר לרבות ההתקדמות במו"מ מול שראל, הוחלט בשלב זה להקפיא את המשך הבדיקה מטעם רשם העמותות, ולא לנקוט בסמכויות קיצוניות לצורך קבלת המסמכים שהתבקשו מהחברה. החלטה זו תישקל מחדש אם יסתבר שההליך מול משרד האוצר עלה על שרטון".

יוער כבר עתה, שלמרות שלא ניתן להצביע על כל שינוי חיובי בהתנהלותה של שראל בכל הנוגע למידות של שיתוף הפעולה ושקיפות, מאז החלטה זו, לא ידוע לתנועה על פעולות ביקורת נוספות אשר יזם רשם העמותות.

20. במהלך שנת 2009; פנתה התנועה מספר פעמים למשרד הבריאות ולחשב הכללי על מנת לברר האם חלה התקדמות במשא ומתן בין המדינה לבין חברת שראל, בפרט בדבר עיגון מנגנוני פיקוח ובקרה בחסכם. שהרי, מו"מ זה הוא שעמד בבסיס החלטת רשם העמותות לזנוח את הליכי הביקורת שנוהלו על ידו.

21. במקביל פנתה התנועה בשנה זו ואף בשנה שעברה לה, מספר פעמים, בבקשות לפי חופש מידע על מנת לקבל את החסכם המקורי שנחתם בין חברת שראל לממשלת ישראל בשנת 1995. בחלוף כשנה וחצי, הושב לתנועה כי "היות ועברו 15 שנים מאז נחתם החסכם, כל מאמצינו לאיתורו לא העלו דבר". בהמשך לתשובה זו, קיבלה התנועה תשובה נוספת, לפיה "החסכם לא אותר גם בגנוז המשרד".

תשובה זו מעידה על כך שחסכם המסגרת, אשר היווה המסד להתקשרות עם חברת שראל ואשר יש להניח כי בהתאם אליו הוארך מעת לעת הפטור ממכרז להתקשרות עם החברה, לא עמד בפני הגורמים הרלוונטיים במדינה עת קבלת החלטות בנושא. יוער כי פניה בנושא זה נשלחה ביום 21.6.2012 למר יעקב ליצמן, סגן שר הבריאות דאז.

22. נוכח הקשיים שתוארו לעיל בעבודה עם חברת שראל, בפרט ביחס למידת הפיקוח האפקטיבי אשר חל עליה, וייתכן כי אף לאור מעורבותה הפעילה של התנועה בנושא, בשנת 2010 נחתם הסכם חדש עם חברת שראל. הסכם זה בישר, לגישת משרד האוצר, "שינוי מהותי במערכת היחסים ובתנאי ההתקשרות שלה עם המדינה".¹⁰

¹⁰ דוח פריזט, לעיל הי"ש 2, בעמ' 8.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

כך, הוסכם כי על חברת ישראל למכור את מוצריה במחיר אחד על מנת למנוע סבסוד צולב בין בת-חולים. כן, נקבעו עקרונות שונים על מנת לייעל את פעילות החברה ובכדי לנצל באופן אפקטיבי את גודלה. בנוסף, נקבעו הוראות שונות אשר מטרתן הגברת השקיפות והפיקוח על החברה, בין השאר, באמצעות קביעת חובת העברת דיווחים לנציגי הממשלה. יוער, כי החסכם מונה הסכמות נוספות, אשר מפאת היקף מכתב זה, לא יצוינו במלואן.¹¹

23. בהתאם לשינוי זה, ביולי 2010, אישרה ועדת הפטור במשרד האוצר את ההמשך ההתקשרות עם החברה בפטור ממכרז למשך שלוש וחצי שנים, עד ליום 31.12.13 (תקופת פטור ארוכה ביחס לתקופות הפטור הקודמות אשר נעו על הטווח של מספר חודשים לשנה).

24. מדבריה של החשבת הכללית במכתב מיום 15.3.16 (פירוט אודות המכתב יובא בהמשך), עולה כי עם תום תקופת פטור זו, נעשו ניסיונות להיערך לסיום תקופת ההתקשרות עם החברה. יחד עם זאת, מאתר החשב הכללי, ניתן ללמוד כי עם פקיעתה של החלטה זו, שבה ועדת הפטור להאריך את הפטור ממכרז לחברת ישראל לתקופות קצרות.

25. במהלך שנת 2014, מינתה החשבת הכללית צוות לבחינת הליך הרכש בראשות ד"ר שלומי פריזט ונציגי משרד הבריאות והאוצר, במטרה לבחון את מודל ההפעלה של החברה, מידת יעילותה וחלופות אפשרויות לאופן ביצוע הרכש האמור.

26. בכל תקופת עבודתה של הוועדה, סירבה החברה להעביר את מרבית הנתונים הדרושים לצוות הבדיקה ובכלל זאת לשתף פעולה עם עבודתו. לטענת הצוות, אי העברת הנתונים עיכבה את פעילותו למעלה משנה. הדוח הסופי של ד"ר פריזט (להלן: "דוח פריזט") פורסם באפריל 2016.

27. כתוצאה מגישתה זו של החברה, באוקטובר 2015, הגיש נציג החשבת הכללית בדירקטוריון החברה את מכתב התפטרותו.

28. בני לבני, ובין השאר נוכח מסקנות הביניים של ועדת הבדיקה בראשותו של ד"ר פריזט, מינה מנכ"ל משרד הבריאות ועדת בדיקה מטעמו בראשות מר רם בלניקוב. ועדה זו פרסמה מסקנותיה במרץ 2016 (להלן: "דוח בלניקוב").

29. יוער, כי למרות חילוקי הדעות בין הוועדות ביחס למסקנות ולחלופות אשר הוצעו על ידן, שני הדוחות הצביעו על פגם תמור של חוסר שקיפות בהתנהלותה של ישראל, עובדה אשר משפיעה על היכולת האפקטיבית לפקח עליה ואף על היכולת של בתי החולים הממשלתיים לקבל החלטה מושכלת עת התקשרות עם החברה.

¹¹ להרחבה ראו שם, בעמ' 9.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel. الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل.

30. לסיום, יצוין כי התנועה ערה לכך שביום 15.3.2016 פנתה החשבת הכללית ליועץ המשפטי לממשלה בכל הנוגע לפטור ממכרז בו עסקינן. במסגרת הפנייה, מתחה החשבת ביקורת קשה כנגד התנהלותה של חברת ישראל בשנים האחרונות וכן מנתה את הטעמים אשר לגישתה מונעים ממנה להאריך את הפטור ממכרז.

31. למרות זאת, מאז תחילת שנת 2016, מאריכה החשבת את הפטור בכ-45 יום בכל פעם, כאשר תהארכה האחרונה צפויה להיכנס לתוקף ביום 1.7.16 ועתידה לתול עד ליום 24.8.16.

32. בשולי הדברים, אך לא בשוליהם, יצוין כי סוגית הארכת הפטור ממכרז לחברת ישראל, עולה, חדשות לבקרים לדיון ציבורי בכנסת ישראל. כך, עוד בשנת 2004 קיימה הוועדה לענייני ביקורת המדינה דיון אודות ישראל, נוכח ספקות אשר החלו לצוף בדבר מידת יעילותה למערכת הבריאות הציבורית ובפרט בשל העובדה שאין פיקוח מספק מצד משרדי הממשלה על פעילותה של החברה. במהלך השנים 2006-2007 קוימו מספר רב של דיונים בנושא, בין השאר במסגרת ועדת משנה ייעודית, נוכח האפשרות הממשית (אשר עמדה באותה העת על הפרק) כי משרד האוצר עתיד שלא להאריך את הפטור (מהלך אשר כאמור סוכל). כמו כן, במהלך השנים 2014-2016, סוגית הארכת הפטור לשרא ל שבה ונידונה בוועדות שונות בכנסת בין השאר נוכח עבודת הבדיקה של ועדת פריזט וחילוקי הדעות בין משרד האוצר למשרד הבריאות בנושא, זאת מבלי שהתקבלה כל החלטה אופרטיבית בנושא.

33. להשלמת התמונה יצוין כי בין השנים 2012 ל-2016 התנועה פנתה מספר פעמים בבקשות חופש מידע שונות על מנת לעמוד על טיב ההתקשרות עם חברת ישראל; מסקנות ועדת הביקורת שמינתה החשבת הכללית ופרסומים שונים של משרד האוצר ביחס לשרא ל.

ג. מסגרת נורמטיבית – בתמצית

34. לאור החשיבות הכלכלית של התקשרויות המדינה, ובייחוד לאור העובדה שהמדינה משמשת כנאמן של הציבור ואחראית לנהל את כספו ביעילות תוך הקפדה על ערך השוויון, ניקיון כפיים ושמירה על אמון האזרחים בשלטון, מוטלת בישראל חובה על גופים ציבוריים לבחור את הגורם עימו הם יתקשרו באמצעות מכרז ציבורי.

35. נורמה כללית זו נקבעה בחוק תובת המכרזים, התשנ"ב-1992 (להלן: "החוק"), אשר מגדיר כי התקשרויות של גורמים ממשלתיים, לרבות תאגידי ממשלתיים, קופות חולים ועוד, צריכות להיעשות בדרך של "מכרז פומבי הנותן לכל אדם הזדמנות שווה להשתתף בו" (סעיף 2(א) לחוק).

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

36. לצד כלל זה, נקבע חריג, לפיו בהתקיים נסיבות מסוימות (חמפורטות בסעיף 4 לחוק), שר האוצר, באישור ועדה חוקה, חוק ומשפט, רשאי לקבוע בתקנות מקרים בהם ניתן יהיה להעניק פטור ממכרז או לחלופין לקיים מכרז בעל מאפיינים מקלים.

37. תקנה 4 לתקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993 (להלן: "התקנות"), אשר הותקנה כאמור מכוח הסעיף דלעיל, מגדירה באילו נסיבות יוענק פטור ממכרז.

38. לעניינו, תקנה 3(4)(ב) היא הרלוונטית, שכן מכוחה מוארך מדי תקופה, מזה כבר קרוב לעשרים שנה, הפטור ממכרז לחברת שראל. נוכח חשיבות הדברים, נביא את לשון התקנה במלואה:

"(ב) התקשרות המשך בתנאים זהים לתנאי ההתקשרות הראשונה או מיטיבים עם המזמין, בנסיבות שבהן השמירה על האחידות נדרשת מטעמי חיסכון ויעילות:

[...]

(3) באישור החשב הכללי או מי שהוא הסמיכו לכך, בנסיבות מיוחדות ומטעמים מיוחדים שיירשמו, אם אינה התקשרות כאמור בפסקת משנה (1) או שלא התקיימו בה התנאים הנוספים לפי פסקת משנה (2);"

39. הפסיקה פירשה תקנה זו כמציבה מספר תנאים: ראשית, נדרש כי תנאי ההתקשרות יהיו זהים להתקשרות הראשונה או מיטיבים עם המזמין. שנית, צריכות להתקיים נסיבות שבתן נדרשת שמירה על האחידות, וזאת מטעמי חיסכון ויעילות. שלישית, נדרש כי יינתן אישור מאת החשבת הכללית, בנסיבות מיוחדות, ומטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ראו בהקשר זה עת"ם (י-ם) 22424-02-14 הוט טלקום שותפות מוגבלת נ' מדינת ישראל החשבת הכללית במשרד, פסי' 15 לפסק הדין (פורסם בנבו, 14.8.2014); עת"ם (ת"א) 38793-04-13 סלופארק טכנולוגיות בע"מ נ' החברה למשק וכלכלה של השלטון המקומי בע"מ, עמ' 9 (פורסם בנבו, 4.5.2014).

40. לצד זאת, נקבע כי נוכח העובדה שתקנה 3 לעניין מתן פטור ממכרז מחווה חריג לכלל, יש לפרשה בצמצום. יפים בהקשר זה דבריה של כב' השופטת בייניש (כתוארה אז) בבג"ץ 8299/01 ועד העובדים ההנדסאים, הטכנאים, המהנדסים והאקדמאים ברשות שדות התעופה נ' רשות שדות התעופה בישראל, פסי' 15 (פורסם בנבו, 15.9.2005):

"בשל חשיבותן של המטרות העומדות ביסודו של המכרז וחשיבותם של העקרונות אותם נועד הוא להגשים, יש לפרש את הסמכות לקבוע חריגים לחובת המכרז בצמצום ולהקפיד כי פטור ממכרז יקבע בהליך הולם ורק כאשר קיימת הצדקה עניינית לכך".

רחי יפן 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel. الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل.

אמנם, דברים אלו נאמרו בהקשר של חובת עריכת מכרז לשם מינוי למשרה ציבורית, אולם נדמה כי ערכם יפה אף לענייננו.

41. לא זו אף זו, ברי כי מתן פירוש נרחב לעילות הפטור הרבות המנויות בתקנה 3 לתקנות עלול לרוקן מתוכן את חובת המכרז הכללית שנקבעה בחוק ולפגוע בעקרונות יסוד של כללי המנהל הציבורי (עת"ס 307/03 דרך הים התפלה בע"מ נ' מ"י- משרד האוצר- אגף החשב הכללי, עמ' 5 לפסק הדין (פורסם בנבו, 19.1.2003).

42. לסיום, יוזכר כי מאחר שאי-קיום מכרז הוא החריג לכלל, ברי שכאשר רשות מבקשת להשתחרר מקיום חובה זו, עליה הנטל להוכיח קיומו של פטור ממכרז (עומר דקל חובת המכרז של גופים מנהליים 362 (2001)).

ד. אין כל הצדקה להאריך את הפטור ממכרז לחברת ישראל

1. התנאים להארכת פטור ממכרז לא מתקיימים בעניינה של ישראל

43. התנועה תטען כי משעה שלא מתקיימים התנאים להארכת הפטור ממכרז המנויים בתקנה (4) לתקנות, ההארכות אשר ניתנו לשראול עד כה אינן חוקיות, ועל אחת כמה וכמה כל הארכה נוספת אשר תינתן לחברה.

44. ראשית, החתקשרות עם חברת ישראל עתה, בשנת 2016, איננה זהה כלל ועיקר לחתקשרות המקורית אשר נחתמה עם החברה. שהרי, מבחינה עובדתית, אין מדובר באותה החוזה; ההתקשרות עליה הוסכם בשנת 1995 שונתה באופן מהותי בהתקשרות החדשה שנחתמה בשנת 2010.

45. יתר על כן, אף מבחינה מהותית קשה לטעון שמדובר באותה ההתקשרות, לא כל שכן באותו היקף של התקשרות.

46. שהרי, הפטור ממכרז אשר ניתן בשלהי שמות ה-90, ניתן להיקף עבודה של כ-750,000,000 ש"ח לשנה,¹² בעוד הפטור ממכרז שניתן לחברה בין החודשים פברואר 2015 לינואר 2016 (פרק זמן של שנה), עמד על כ-1,487,037,000 (לפי פרסומי החשב הכללי). כמו כן, ממכתב החשבת הכללית מיום 15.3.16, עולה כי כרגע מונחת על שולחנה בקשת לאישור הארכת התקשרות עם ישראל לשנים 2016-2018 (קרי, לשלוש שנים) בסכום של כ-4.3 מיליארד ש"ח.

¹² דוח חמממ, לעיל הי"ש 2, בעמ' 1.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

הוזה אומר, נכון להיום היקף ההתקשרות השנתית עם חברת ישראל עומד על פי שניים, מההיקף ההתקשרות המקורי.

47. לא זו אף זו, אף מבחינת טיב השירותים אשר מספקת ישראל, קשה לטעון שמדובר באותה ההתקשרות. שהרי, לאורך השנים התרחבה פעילותה של החברה, בין השאר לתחום של אספקת ציוד ומחשוב, הקנאביס הרפואי, חיסונים, תחליפי סם ותרופות נוספות לאירועים חריגים¹³ – נושאים אשר ספק אם נכללו בפטור הייעודי שניתן לחברה בשנות ה-90 וספק אם ניתן להם פטור ייעודי נפרד.

48. התנועה סבורה כי מתקיים הבדל משמעותי בין ההתקשרות המקורית אשר אושרה לפני כעשרים שנה, להתקשרות אשר עומדת על הפרק כעת ולכן אין זה חוקי לעשות שימוש בתקנה 3(4)(ב) לתקנות על מנת להאריך את הפטור ממכרז. במובן זה, לגישת התנועה, ובניגוד לעמדת החשבת הכללית כפי שמובאת במכתבה מיום 15.3.16, חקושי העיקרי איננו נטוע בכך שלמעלה משנה אין הסכם עם החברה, אלא בכך שההתקשרות עם החברה כיום, שונה באופן מהותי מההתקשרות המקורית בגינה ניתן הפטור מלכתחילה.

49. **שנית**, כפי שפורט לעיל ואף יפורט בהמשך, מחקרים שונים שבחנו את פעילות החברה לאורך השנים, מעלים ספקות נבדים בדבר מידת יעילותה של חברת ישראל. התנועה סבורה כי מחקרים אלו מהווים אינדיקציות מספקות לכך שאין כל הצדקה להפעיל את החרג לכלל, אשר כאמור לעיל, אחד התנאים להפעלתו הוא היותו נדרש מטעמי יעילות.

50. ניצנים ראשוניים של ספק בדבר מידת יעילותה של חברת ישראל התעוררו עוד בשנת 2001, לאחר פרסום תוצאותיו של דוח שהוכן על ידי משרד רו"ח הוגן, גינצבורג, אבני ושות'. מבחינת הנתונים המדגמיים עליהם התבסס הדוח, עלו מספק מגמות המראות לכאורה כי "ישראל" אינה מהווה ספק אופטימלי לרכישת הפריטים מבחינת בתי-החולים.¹⁴

51. כפי שצוין במערך העובדתי שתואר לעיל, מספר שנים מאוחר יותר, משרד האוצר ביקש לבחון בשנית את מידת יעילותה של החברה ואף שכר את שירותי חברת "עדילא" על מנת שזו תגבש חוות דעת בנושא.

52. נכון להיום, וכפי שעולה בבירור מדוח פריזט, אף היום משרד האוצר מפקפק במידת יעילות פעילות החברה וסבור כי האופן בו היא מתנהלת החברה אינו מייצר תועלת מיטיבית למשק

¹³ לפירוט אודות היקף הפעילות ראו דוח פריזט, לעיל ה"ש 2, בעמ' 47-50.
¹⁴ שם, בעמ' 10-11.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel. الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

- ולמערכת הציבורית. זאת בין השאר נוכח העובדה שמרווחי התיווך של חברת ישראל, גבוהים פי 2.3 מהמרווחים הנהוגים בארה"ב ופי 6.6-1.3 למרווחים הנהוגים באירופה.¹⁵
53. יתר על כן, העובדה שמרבית ארגוני הבריאות שאינם ממשלתיים ואף חלק מבתי החולים הממשלתיים כמעט ולא רוכשים משראל מעידה על כך שחברת ישראל לא בהכרח משיגה מחירים מיטביים ביחס לשוק. במובן זה, בתי החולים הממשלתיים הקטנים הם בבחינת לקוחות שבויים של ישראל מכיוון שהם אינם יכולים לקיים מערך רכש עצמאי.¹⁶
54. לצד זאת, דוח פריזט מצביע על כשלים נוספים אשר דבקים בפעילותה של ישראל. כך, הבדיקות העלו כי ישנם מקרים בהם בתי החולים משתמשים בפטור המוענק לחברת ישראל על מנת לעקוף את דיני המכרזים, קרי מתקשרים עם ספק אחר דרך ישראל, רק כדי שלא להצטרך לערוך מכרז. בנוסף, ישנו טעם לפגם בכך שגוף פרטי יושב על מערכות בתי החולים ונגיש לנתונים פרטיים ומידע ציבורי רגיש.¹⁷
55. יתר על כן, נוכח העובדה ששארל אף שחקנית בשוק הפרטי (קרי, מבקשת לספק את שירותיה אף לבתי החולים וקופות החולים הפרטיות), היא מצויה במעין ניגוד עניינים מובנה, אשר מונע מחספקים המתקשרים עמה להציע לה מחירים משתלמים, פן היא תהווה מתחרה שלהם בשוק הפרטי.¹⁸
56. לבסוף, לפי הדוח, רווחיה של העמותה המחזיקה בשארל מחולקים לבתי החולים הממשלתיים, אם באמצעות בונוסים עתיים ואם במתן אשראי. זאת, מבלי ש"מתנות" אלו מדווחות למדינה או אפילו שקופות לה, ובאופן החותר תחת מדיניות משרד הבריאות בנושא.¹⁹ במובן זה, נדמה כי יחסיה של ישראל עם בתי החולים, אשר בין השאר מעורבים מאוד בהליך בחירת ממלאי התפקידים בעמותה (לפחות נכון לשנת 2004),²⁰ מעלים תחיות וספק אם פועלים לטובת האינטרס של אזרחי מדינת ישראל.
57. משאילו פני הדברים, התנועה קוראת לחשבת הכללית שלא לתאריך את הפטור ממכרז, כפי שבחר מוסד החשב הכללי לעשות בחוזמנויות דומות אחרות (ראו למשל פרשת בנק יהב לעובדי המדינה (עת"ם (י-ם) 459/06 בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ נ' החשב הכללי, פס" 1-9 לפסק הדין (פורסם בנבו, 26.6.2006)).

¹⁵ שם, בעמ' 45, 60.

¹⁶ שם, בעמ' 55.

¹⁷ שם, בעמ' 55, 57.

¹⁸ שם, בעמ' 62; רם בלניקוב "בחירת מודל התפעלה ומבנה ההתקשרות בין חברת ישראל לבין משרדי הבריאות והאוצר ובתי החולים הממשלתיים" 15-16 (מרץ 2016) (לחלו: "ידוע בלניקוב").

¹⁹ שם, בעמ' 22; דוח פריזט, לעיל הי"ש 2, בעמ' 61, 63.

²⁰ פרוטוקול 2004, לעיל הי"ש 5, בעמ' 32.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel. الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل.

27. התנהלותה הנפסדת של חברת ישראל מחייבת שלא להאריך את הפטור ממכרז

58. התנועה סבורה כי התנהלותה הנפסדת של חברת ישראל לאורך השנים בכל הנוגע להיבטים של שקיפות ושיתוף פעולה עם רשויות המדינה, מחייבת אי-הארכת הפטור ממכרז.

59. כאמור, בעיות השקיפות המלוות את ההתנהלות של חברת ישראל, מוכרות מזה למעלה מעשור. החל מתחילת בחינתו של רשם העמותות את פעילות העמותה בשנת 2005, ועד למסקנות ועדת פריזט ומסקנות ועדת בלניקוב בשנת 2016, רווחת הדעה כי ישראל פועלת במחשכים ובחוסר שקיפות.

60. ראויים בהקשר זה דבריו של מר אלי בראל, חשב בכיר ברשות המיסים, עת התפטרו מדייקטוריון החברה באוקטובר 2015 (יוער כי מכתב זה הועבר לתנועה במסגרת בקשת חופש מידע אשר הוגשה מצדה):

"...לצערי הרב בשנה האחרונה, הופתעתי לגלות כי החברה אינה מוכנה לשותף פעולה עם הצוות שהוקם על ידי החשבת הכללית לבצע בחינה של רכש התרופות והציוד הרפואי במערכת הבריאות הממשלתית. החברה אינה משתפת פעולה בטענות שונות ובכך מקשה על ביצוע הבדיקה.

מאחר והשקיפות היא מאבני היסוד של שיתוף הפעולה בין המדינה לחברה, פעלתי על מנת שהחברה תעביר את הנתונים לאלתר, אך ניסיונות אלו סוכלו פעם אחר פעם על ידי גורמים שונים בחברה. מיותר לציין, כי למרות שהמדינה זכאית לקבל את כל הנתונים לצורך הבחינה, החברה לא העבירה את הנתונים ובכך הביאה למשבר אמון קשה בין המדינה לחברה.

[...]

לאור האמור לעיל, אני סבור שיש כשל מהותי של דירקטוריון החברה בתפישת מערכת היחסים בין המדינה לחברה, דבר שמביא לניהול מדיניות של אי שיתוף פעולה והעדר שקיפות מול המדינה ובכך היא פוגעת ביחסי האמון וביכולת של הממשלה לבצע פיקוח ובקרה גאותים על פעילות החברה..."

61. ישראל מחווה, הלכה למעשה, מונופול בתחום רכש תרופות וציוד למשרד הבריאות ולבתי החולים הממשלתיים וככזו היא נחנית מכוח מיקוח עצום מול המדינה ובתי החולה. פעילותה זו אפשרית, אך ורק, בשל "הזיכיון" בדמות פטור ממכרז אשר מוענק לה מדי שנה, כדבר שבשגרה. הווה אומר, פעילותה של ישראל בהיקפה הנוכחי והתנהלותה הבלתי-שקופה, מתקיימת אך ורק בזכות הפטור ממכרז שניתן לה.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel. الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

62. משכך, על המדינה לשנות מצב זה – כדברי ד"ר פריזט – "קשה לחשוב על מקרה דומה במשק הישראלי, שבו גוף פרטי מקבל לידיו שליטה על מערכת משקית חשובה ורגישה, בלא מגבלת זמן אפקטיבית, בלא תחום גבולות ובלא פיקוח או בקרה אפקטיביים מצד המדינה".²¹

63. יוזכר בהקשר זה כי במסגרת החסכם שנחתם עם החברה בשנת 2010 התחייבה החברה לשתף פעולה עם הליכי פיקוח של הממשלה ולהעביר את כל המסמכים והנתונים שזו תדרוש. במובן זה, התנהלותה של ישראל מהווה הפרה חוזית בוטה של ההסכמות אליהן הגיעה עם המדינה. נדמה כי די בעובדה זו על מנת להצדיק אי-הארכת ההתקשרות עימה, ובוודאי שבוודאי, אי-הארכת הפטור ממכרז, אשר השימוש בו צריך להיעשות במשורה ובמקרים בהם ראוי והולם לחרוג מהדין.

64. עוד יודגש כי חוסר שיתוף הפעולה של ישראל והעובדה כי זו מסרבת לשתף את המדינה ובמובן זה את לקוחותיה בבסיסי הנתונים הרלוונטיים, גורמים לכך שהלכה למעשה לא ניתן למדוד את מידת יעילות תרכש באמצעות ישראל.²² במובן זה, העדר השקיפות כרוך באופן הדוק בעובדה שלא ניתן להוכיח כי הארכת הפטור עם ישראל הכרחית מבחינת היבטים של יעילות (תנאי אשר כאמור לעיל על המדינה להוכיח על מנת להצדיק הארכת של פטור ממכרז).

65. להשלמת מהלך הטיעון, יוער כי אף אם ישראל מוכנה להעביר את הנתונים הרלוונטיים, אך זאת רק בכפוף למתן התחייבויות בלתי-סבירות מצד משרד האוצר (למשל, מתן התחייבות כי הנתונים הללו לא ישמשו להקמת גוף רכש אחר או מתחרה או לפגוע במעמדה של החברה),²³ ברזי כי לא מדובר בשיתוף פעולה אפקטיבי במיוחד.

66. משאילו פני הדברים, ונוכח התנהלותה של ישראל, אשר מסרבת לשתף פעולה עם מהלכי הביקורת הראויים שמשרד האוצר מבקש לקדם, יש לפעול לאי-הארכת הפטור ממכרז שניתן לה. אין להסכין עם התנהלותה של ישראל; לא ייתכן שתברה פרטית, הפועלת במחשכים, תזכה לתקציבי עתק מכספי ציבור והלכה למעשה, תנהל את מדיניות רכש התרופות של המדינה (יפים בהקשר זה דבריו של מר פריזט בעמ' 61 לדוח).

²¹ דוח פריזט, לעיל ח"ש 2, בעמ' 62.

²² דוח בלניקוב, לעיל ח"ש 17, בעמ' 12.

²³ פרוטוקול מס' 76 משיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה, הכנסת ה-20, 7 (30.12.2015).

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

ה. בשולי הדברים – אך לא בשוליהם – התנהלות משרד הבריאות

67. לפי המתואר במכתבה של החשבת הכללית מיום 15.3.16, התנהלות משרד הבריאות בכל הנוגע להארכת הפטור ממכרו לחברת שראל מעוותת מיסודה. החל מהגשת בקשות לאישור הארכת פטור ברגע האחרון מבלי שניתן להן כל נימוק; כלה בחוסר שיתוף פעולה עם מחלכים אשר יוזם משרד האוצר לשם שיפור יעילות הרכש למשרד הבריאות עצמו (ובתוך כך ניתן למנות את התנהלותו של משרד הבריאות ביחס לנושא רכש החיסונים) ועד להפעלת לחץ כביר על גורמי קבלת החלטות במשרד האוצר על מנת שאלו לא יפעלו לקידום האינטרס הציבורי בנושא.

68. התנהלות זו של משרד ממשלתי מעלה תהיות רבות באשר לאינטרס משרד הבריאות בהארכת הפטור לשרא.

69. נדמה כי די בדברים של החשבת הכללית בנושא על מנת להצביע על מידת החומרה:

"...במסגרת תפקידי, אני בוחנת ומאשרת את כלל התקשרויות הממשלה בפטור ממכרו, בהתאם לגדרש על פי התקנות. התנהלות משרד הבריאות בנושא דנו, הינה חריגה בכל קנה מידה ממשלתי או סביר. התעלמות שיטתית מהנחיות החשב הכללי ומהחלטות ועדת הפטור אינה נצפית במחוזותינו והיעדר שיתוף פעולה גורף ממנכ"ל משרד הבריאות כאמור, תוך התעלמות עקבית מעמדת החשב הכללי באוצר הינו חריג שבחריגים (הדגשה במקור – הח"מ) המצריכה התייחסות חריגה תואמת".

70. נוכח הדברים הקשים, התנועה מבקשת כי היועץ המשפטי לממשלה יבחן את התנהלות משרד הבריאות בנושא, תוך תשומת לב למידת הקשר האישי אשר קיים בין מערך בתי החולים הממשלתיים לגורמי קבלת ההחלטות במשרד הבריאות.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel. الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل.

1. סיכום

71. סיכום של דברים, התנועה מחזקת את ידיה של החשבת הכללית ומברכת על בעין חיובית את עמידתה הנחושה על הצורך לקיים את הוראות החוק. יחד עם זאת, התנועה חולקת על הדרך בה בחרה החשבת הכללית לפעול – להאריך לפרקי זמן קצרים את הפטור ממכרז – אשר יש בה כדי לרוקן את דיני המכרזים הציבוריים, לא פחות מהנתיב של אישור הארכת הפטור לתקופה ארוכה.

72. התנועה ערה לטענות כי אי-הארכת הפטור עשוי להביא לפגיעה באספקת רכש הציוד הרפואי והתרופות למערכת הבריאות הממשלתית, אולם משלא ניתנו כל נימוקים מבוססים לטענות הללו ובפרט משלא נעשתה הערכה של "הפגיעה" אשר עשויה להיגרם לציבור ככל שלא יוארך הפטור ממכרז אל מול הרווח אשר צפוי לצמוח משינוי מבנה מערך רכש הציוד והתרופות למערך הבריאות הממשלתי, אין עוררין כי יש לפעול לפי הדין, והדין מחייב אי-הארכת הפטור.

73. נוכח האינטרס הציבורי העצום אשר עומד על הפרק, ובפרט נוכח התקופה הממושכת בה מוארך הפטור ממכרז להתקשרות עם חברת ישראל מבלי שעומדת לו כל הצדקה, התנועה קוראת לחשבת הכללית שלא להאריך את הפטור ממכרז מעבר ליום 24.8.16, המועד שנקבע בהארכה האחרונה.

74. אין להשלים עם מצב בו החשבת הכללית "נאלצת שוב ושוב" (נדבריה) לחתום על פטור ממכרז להתקשרות עם חברת ישראל, תוך שהיא סבורה כי הארכת הפטור הינה בלתי מוצדקת "בכל היבט של מינהל תקין, תקציב, שיקולי יעילות, חיסכון ושיקופות".

74. משהנושא עומד על שולחנכם מזה מספר חודשים, נודה לקבלת התייחסותכם לטענות המועלות במכתב זה בהקדם האפשרי. במיוחד, נבקש לדעת האם בכוונתכם להמשיך ולהאריך את הפטור לחברת ישראל מעבר ליום 24.8.16, על מנת שנוכל לשקול המשך צעדינו.

בכבוד רב,

נילי אבן-חן, עוזרת
מנהלת מחלקת כלכלת ומחקר

העתקים:

מר יעקב ליצמן, שר הבריאות

מר משה בר סימן-טוב, מנכ"ל משרד הבריאות

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 * פקס: 02-5000076
شارح يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص. ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 * فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

מפגש
1

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

יום שני, כ"ד בחשוון 29.11.17

סומן: כ-60-3551

לכבוד,

מר משה בר סימן טוב
מנכ"ל
משרד הבריאות

מר רוני חזקיהו
החשב הכללי
משרד האוצר

גב' דינה זילבר, עו"ד
משנה ליועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים

נכבדי שלום רב,

הנדון: הערכות לסיום הפטור ממכרז להתקשרות עם חברת ישראל

ראו: מכתבנו למשנה ליועמי"ש מיום 28.07.16, מיום 13.10.16, ומיום 01.09.16
מכתבנו ליועמי"ש לממשלה ולחשבת הכללית מיום 03.07.16
מכתבנו לחשבת הכללית מיום 09.10.16
מכתבנו לשר הבריאות ומנכ"ל משרד הבריאות מיום 01.09.16
מכתבנו למנכ"ל משרד וליועמי"ש משרד הבריאות מיום 13.10.16

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן: "התנועה") חרינו פונים אליך כדלקמן:

מזה כעשור, התנועה מתריעה על התנהלותה הבעייתית של ישראל, חברת רכש ציוד רפואי פרטית, שהוקמה מתוקף החלטת ממשלה על מנת להזיל עלויות רכש לבתי החולים בארץ. בין היתר, מדובר בהתנהלות המתאפיינת בהעדר שקיפות וחוסר שיתוף פעולה עם רשויות המדינה בכלל, ומשרד האוצר בפרט. זאת, בנוסף לכך שמבדיקות שנערכו בנושא, נמצא כי ההתקשרות עמה אף אינה יעילה. הבעייתיות בהתנהלות מקבלת משנה תוקף, על רקע פטור מחובת מכרזים, הניתן להתקשרות עם ישראל לפני כעשרים שנים ומחודש מעת לעת. בהתאם, בהארכת הפטור האחרונה שניתנה לחברה בדצמבר 2016, הוכנסו מספר תנאים, שעמידה בהם מהווה תנאי לתוקפו. התנאים, בעיקרם, נועדו להבטיח שחלק הולך וגדל מההתקשרויות יעשו על דרך מכרז, להבנתנו, כשלב ראשון לקראת אי חידוש הפטור. כשנה לאחר תחילת הפטור, וכשנה לפני מועד פקיעתו, פונה התנועה אל הנכבדים המכותבים בבקשה לקבל מידע בדבר עמידת משרד הבריאות בתנאי הפטור. ככל שלא עמד בתנאי הפטור, הרי שהפטור איננו בתוקף ואין לעשות בו שימוש. בצד האמור, התנועה מבקשת להזכיר כי לשיטתה הפטור עצמו וחידושו העיתי אינם חוקיים, משום שאינם עומדים בתנאים שמציב החוק לקבלת פטור ממכרז. על כן, אנו קוראים לכל הנוגעים בדבר להערך כבר עתה לאי חידוש הפטור, לשם מעבר להתקשרות מכרזית עם פקיעתו, כקבוע בחוק.

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 * פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 * فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

רקע

1. חברת "שראל - פתרונות לוגיסטיים ומוצרים לרפואה מתקדמת" בע"מ (להלן: "שראל" או "החברה") הינה תברה פרטית, אשר הוקמה בתחילת שנות ה-90 מתוקף החלטות ממשלה, על מנת לפתח התמקצעות ברכש הציוד הרפואי, תוך שמירה על מסגרת ארגונית שתאפשר ניצול יתרון הגודל במקת למול ספקי הציוד. מאז שהוקמה החברה, זוכה להתקשרות עמה על ידי בתי חולים וגופים ממשלתיים אחרים לפטור ממכרז, וזאת במשך קרוב ל-20 שנים.
2. ואולם, בפועל, נראה שההתקשרות עם החברה לא מקיימת את התכליות שלשמן נוצרה, כפי שעולה מדוחות משרד האוצר, משרד הבריאות ומרכז המחקר והמידע של הכנסת.¹ כך - בדיקות מדגמיות של מחירי מוצרי החברה מול מתחריה, העלו שמתחריה הציעו מחירים תחרותיים יותר; בתי חולים עתירי ממון מממנים מערך רכש עצמאי ונהנים ממחירים עדיפים, בעוד בתי חולים שידם אינה משגת "שבויים" תחת מערך הרכש והמחירים של החברה; וכן, החברה אינה משתפת פעולה עם רשויות המדינה ולא מתנהלת לפי עקרונות שקיפות.
3. מזה כעשור, מתריעה התנועה אודות התנהלותה הבעייתית של חברת שראל, בפרט ביחס להעדר השקיפות בו פועלת החברה ולחוסר שיתוף הפעולה שלה עם רשויות המדינה. הטענות כנגד התנהלותה של חברת שראל ומתן הפטור ממכרז להתקשרות עמה הובאו בפירוט בפניותיה הקודמות של התנועה בנושא, ובפרט במכתב מיום 03.07.2016 אשר נשלח אל היועץ המשפטי לממשלה, החשבת הכללית דאז וכן בהעתק לשר ומנכ"ל משרד הבריאות. העתק המכתב מצורף ומסומן כנספח א' למכתב זה.

הפטור העדכני

4. לאחר שהפטור ממכרז להתקשרות עם החברה הוארך מעת לעת, לאחרונה הוארך הפטור פעם נוספת ביום 23.12.2016. על פי תנאי הפטור הנוכחי, לחברה יינתן פטור ממכרזים לבתי החולים הממשלתיים-כלליים, בגובה 1,000 מיליוני ₪ כולל מע"מ בתקופה שבין 25 דצמבר 2016 עד 31 דצמבר 2017. העתק מסמך אישור הפטור מיום 23.12.2016 מצורף ומסומן כנספח ב' למכתב זה.
5. אולם, לפי תנאי הפטור, בתקופה זו על משרד הבריאות לפרסם מכרזים עבור כלל בתי החולים הממשלתיים-כלליים בסכום של 120 מיליוני ₪ כולל מע"מ לפי נושאים המפורטים

¹ וראו למשל: רם בלינקוב בחינת מודל ההפעלה ומבנה ההתקשרות בין חברת שראל לבין משרדי הבריאות והאוצר ובתי החולים הממשלתיים (2016); שלומי פריזט בחינת רכש התרופות והציוד הרפואי במערכת הבריאות הממשלתית (2016); שלי לוי ביטול הפטור מחובת מכרז למשרד הבריאות ולארבעה בתי-חולים ממשלתיים לרכישה מחברת שרא"ל (הכנסת, מחלקת מחקר ומידע, 2006).

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

בפטור. תוקפם של מרכיבי הפטור המפורטים להלן מותנה בעמידת משרד הבריאות בדרישה לעיל:

א. מתן פטור ממכרזים לבתי החולים הממשלתיים-כלליים בגובה של 890 מיליוני ₪ כולל מע"מ לתקופה שבין 1 ינואר 2018 ועד 31 דצמבר 2018.

ב. מתן פטור ממכרזים לבתי החולים הפסיכיאטריים, גריאטריים, לשכות הבריאות, מיניסטריון וגזברות אזורית תל אביב, בגובה של 320 מיליוני ₪ כולל מע"מ לתקופה שבין 25 דצמבר 2016 ועד 31 דצמבר 2018.

6. כידוע, בתי החולים הממשלתיים ושאר הגופים המתקשרים עם ישראל כפופים לחובת התקשרות באמצעות מכרזים, כאמור בחוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992. הכלל הוא ביצוע מכרז, וחריגה ממנו תתאפשר רק בכפוף לפטור תקף לפי אישור אגף החשב הכללי, בהתאם לחוק ולתקנות הרלוונטיות. התנאים המופיעים בפטור מהווים חלק בלתי נפרד ממנו, וככל שמשרד הבריאות לא עמד בהם, הרי שהפטור לעיל אינו בתוקף, ועל החתקשרות עם ישראל להתבצע באמצעות מכרז בלבד, כבכל התקשרות אחרת.

7. כחלוף קרוב לשנה ממועד מתן הפטור על תנאיו, וכשנה לפני פקיעתו, נבקש לקבל עדכון בדבר הצעדים שנקטו על ידי משרד הבריאות לצורך עמידה בתנאי הפטור שפורטו, כלומר – בדבר המעבר הדרגתי להתקשרות מכרזית. בהתאם, נבקש לדעת מהו שיעור ומהו היקף ההתקשרויות המכרזיות כיום מתוך כלל ההתקשרויות הרלוונטיות.

8. בהקשר זה, נבקש להזכיר את עמדתה של החשבת הכללית לשעבר, הגבי מיכל עבאדי-בויאגוני, כפי שהובאה במסגרת אישור הפטור האחרון. להבנתנו, העמדה הושמעה לאחר שניסיונות אגף החשב הכללי לבחינת יעילות החברה וכדאיות מתן הפטור כשלו על רקע חוסר שיתוף פעולה מצד משרד הבריאות וחברת ישראל. להלן ציטוט מדבריה בהקשר זה, שהושמעו על גבי אישור הפטור עצמו (ראו נספח ב):

"נראה, כי אם אפעיל את המנגנונים שהנחו אותי בעבר בקבלת החלטות, באשר לפטור ממכרז, לא אוכל לחדום על פטור זה ולטעון כי הוא עומד בכללי יעילות או חיסכון או אף בכללי מינהל תקין. חמור מכך, אין בידי כחשבת כללית תשתית מקצועית המאפשרת מתן פטור כאמור. שהרי בכל פעם שאגף החשב הכללי העמיד את השירותים שמספקת שראל אל מול תחרות עם אחרים, נמצאו מחירים תחרותיים למחירים שניתנו על ידי שראל לממשלה".

וכן:

"אני רואה בהחלטתי החריגה הזו, כהחלטה מנהלית סבירה לעת זו ולפרק זמן מוגבל של שנתיים בלבד, ובתנאי שמשרד הבריאות ימלא אחר תנאי ועדת הפטור"

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص. ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

9. בנוסף, נבקש לעמוד על החשיבות שבהיערכות המקדימה לקראת תום הפטור בדצמבר 2018, וזאת על מנת להימנע ממצב דומה לזה ששרר ערב חידוש הפטור האחרון. כפי שציינה החשבת הכללית בדבריה לעיל, בחידוש הפטור הנוכחי נאלץ אגף החשב הכללי לאשר פטור ממכרז שלא משיקולים כלכליים-מקצועיים, אלא בשל חשש מחשכות שליליות אפשריות, שינבעו משינוי אופי ההתנהלות ללא היערכות מקדימה מספקת. בתוך כך, בחלוף כשנה ממועד מתן הפטור - וכשנה לפני פקיעתו, התנועה מבקשת לוודא שמבוצעים הליכי התאמה למעבר להתנהלות תחרותית ללא פטור ממכרז כלל.

10. בשולי הדברים אך לא בשולי חשיבותם, נזכיר כי עמדת התנועה, כפי שהובאה בעבר במספר הזדמנויות בפני כלל הגורמים הרלוונטיים, הינה שהפטור שניתן לחברה (בדצמבר 2016, וכן הפטורים הקודמים) אינו חוקי, משום שאיננו עומד בתנאי תקנת 3(4)(ב) לתקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993, עליה הוא נשען. להרחבה בדבר טענה זו ראו פירוט במכתב התנועה אשר צורף כנספח א'.

סיכום

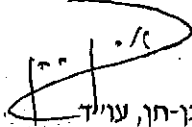
11. אנו פונים אל מנכ"ל משרד הבריאות, החשב הכללי והיועץ המשפטי לממשלה בקריאה להערך באופן מקדים, כשנה לפני פקיעת הפטור הנוכחי, לאי חידוש הפטור של חברת שראל פעם נוספת למען מעבר להתקשרות מכרזית ויעילה. זאת, עקב חוסר חוקיותו כאמור; נוכח העובדה ששיקולי היעילות תומכים באי הארכה מהודשת של הפטור; וכן כלמידה מטעויות עבר, כפי שעולה מדבריה של החשבת הכללית באוצר שהובאו לעיל (פס' 8), ולפיהן סמיכות הזמנים למועד פקיעת הפטור הביאה לחידושו חרף העדרה של תשתית מקצועית-התומכת בהחלטתו זו.

12. בהתאם, נבקש לקבל מהנכבדים המכותבים למכתב זה עדכון בדבר הצעדים שנקטו על מנת לקיים את תנאי הפטור, ולפיכך, את שיעור ההתקשרויות הרלוונטיות שנעשו בצורה של מכרז, חלף שימוש בפטור, כמתואר בפסקה 7 לעיל.

13. אנו קוראים למכובדים לפעול כבר עתה, כשנה טרם סיום הפטור, לביצוע כלל הצעדים הנדרשים לשם סיומו המוחלט בדצמבר 2018, וזאת על מנת ליתר את הצורך בנקיטת צעדים משפטיים בהמשך.

14. לתגובתכם המהירה, נודה.

בכבוד רב,

נילי אבן-חן, עו"ד
מנהלת מחלקת כלכלה ומחקר

יוני זורני
מחלקת כלכלה ומחקר